

TIIVISTELMÄ

Suomen asevalvontaraportissa käsitellään sekä Suomessa että maailmanlaajuisesti tapahtuneita viimeaikaisia kehityksiä asevalvonnassa ja asekaupassa.

Keskeisiä teemoja kansainvälisessä asevalvonnassa viimeksi kuluneen vuoden aikana olivat kansainvälisen asekauppasopimuksen toimeenpano ja ydinturvallisuus. Vuonna 2014 voimaan astuneen asekauppasopimuksen jäsenmäärä kasvoi, mutta erityisesti joidenkin suurien aseviejämaitten sitoutuneisuus tehokkaaseen asevalvontaan herätti huolta. Ydinturvallisuuden alalla Iranin ydinohjelmaan liittyneet pakotteet poistettiin, Intiaa ei hyväksytty ydinalan viejämaitten ryhmään, ja Pohjois-Korea jatkoi ydinkokeita. Ydinaseita koskeva kieltosopimus eteni.

Suomessa asevalvonnan osalta herättivät keskustelua erityisesti Suomen aseviennit Lähi-itään sekä se, että Suomi vastusti EU:n asedirektiivin kiristämistä. Suomi on vastustanut direktiivin kiristämistä, koska on pelännyt sen vähentävän Suomen puolustuksen uskottavuutta. Kesällä 2016 sisäministeriön poliisiosasto ei ollut selvillä siitä, että sen vastuulla oli kidutusvälineiden vienti- ja tuontilupahakemusten käsittely ja raportointi Euroopan komissiolle. Suomen asevientä rajoittaa kansallisen lainsäädännön ohella kansainvälisen oikeus, jonka soveltaminen on kuitenkin käytännössä haasteellista.

Maailman sotatuotekauppa on 2000-luvulla ollut kasvussa. Keski- ja Itä-Euroopassa sotilasmenot nousivat voimakkaasti vuonna 2015 Ukrainan sodan vuoksi. Etelä-Kiinan merta ympäröivien valtioiden varustelumenot kasvoivat merialuetta koskevan aluekiistan takia. Syyrian ja Jemenin sisällissodat sekä muut alueen jännitteet puolestaan pitivät yllä asevarustelua Lähi-idässä. Saudi-Arabian sekä eräiden muiden valtioiden kautta Euroopasta on kulkeutunut runsaasti aseita Syyriassa ja Jemenissä toimiville ryhmittymille. Maa-

ilman sotatuotekauppaa koskien raportissa esitellään tarkemmin tapaus, jossa Saksasta Meksikoon vietyjä rynnäkkökivääreitä käytettiin ihmisoikeusrikkomuksiin. Raportissa kiinnitetään huomiota myös siihen, että Ranskalle on annettu lupa rikkoo EU:n budjettisääntöjä puolustusmenojen lisäämiseksi.

Suomen sotatuoteviennin arvo vuonna 2015 oli 99 miljoonaa euroa. Suurimmat sotatuoteviennit tehtiin Etelä-Afrikkaan ja Saudi-Arabiaan. Ensimmäistä kertaa vuodesta 2002 alkavan tilastoinnin aikana EU ei ollut Suomen sotatuoteviennin merkittävin kohdealue. Kaksikäyttötuotteille myönnettyjen vientilupien määrä on vuosina 2015 ja 2014 ollut korkea verrattuna aiempiin vuosiin. Vuonna 2015 siviiliaseita vietiin Suomesta 77 miljoonalla eurolla. Raportissa tarkastellaan lähemmin joitain Suomen asevientejä. Suomesta myytiin panssariajoneuvoja Arabiemiirikuntiin SaferGloben arvion mukaan 70 miljoonalla eurolla. Kyseenalaisista asekuljetuksista epäilty tšekkiläinen yritys sai valtioneuvostolta luvan viedä 40 panssariajoneuvoa Suomen kautta Nigeriaan. Suomesta vietiin tarkkuuskivääreitä Turkmenistaniin ja patruunoita Turkkiin huolimatta maiden ihmisoikeusrikkomuksista ja Turkin hallinnon ja Kurdistanin työväenpuolueen välisestä konfliktista. Suomalaisen ja israelilaisen aseeteollisuuden yhteistyö jatkui.

Suomen Puolustusvoimat käytti sotatuotteiden hankintaan vuonna 2015 liki puoli miljardia euroa. Suomen puolustusmateriaalipoliittisen strategian mukaisesti suurimmat hankinnat tehtiin EU- ja Nato-maista sekä Pohjoismaista. Tykistöammukset muodostivat suurimman hankintakokonaisuuden. Suomi, Tanska, Norja ja Ruotsi allekirjoittivat sotatuotteiden yhteishankintasopimuksen, jolla on tarkoitus saavuttaa kustannussäästöjä ja tiivistää yhteistyötä. Sopimus on Euroopassa ainutlaatuinen.